

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Vår ref. #/214025
Deres ref.

Oslo, 13.4.2012

Forslag til forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanning – høringsuttalelse fra Redd Barna

Det vises til Kunnskapsdepartementets høringsbrev datert 1.2.2012, med forslag til forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanningen. Redd Barna takker for muligheten til å komme med våre innspill.

Redd Barna arbeider nasjonalt og internasjonalt for oppfyllelse av barns rettigheter slik de er nedfelt i FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen). Redd Barnas Norgesprogram arbeider for styrking av barns rettigheter og overvåker og bekjemper brudd på barnerettighetene i Norge. I tråd med vårt mandat som barnerettighetsorganisasjon vil vi basere innspillene våre på barnekonvensjonens bestemmelser og i denne sammenheng særlig på artikkel 12 om barnets rett til å uttrykke sine meninger og bli hørt i alle saker som gjelder barnet, og artikkel 19 om barnets rett til beskyttelse mot vold og overgrep m.m.

Redd Barna tar ikke stilling til skifte av navn på utdanningen, men har noen kommentarer knyttet til beskrivelsene av læringsutbytte i foreslått § 2. Vi støtter forslaget om å inkludere krav til bred kunnskap om barns rettigheter, men mener den foreslåtte teksten ikke er tilstrekkelig for å sikre at utdanningen fremmer kunnskap og forståelse som gjør fremtidige barnehagelærere i stand til å ivareta og oppfylle barns rettigheter i sitt daglige virke i barnehagen. Vi mener teksten bør tydeliggjøre dette. Videre foreslår vi noen tilføyelser som omhandler barnehagelæreres kunnskap om og ferdigheter knyttet til barns medvirkning og beskyttelse mot vold og overgrep. Vi viser i denne sammenheng til NOU 2012: 1 Til barnas beste – Ny lovgivning for barnehagene, hvor utvalget uttrykker en bekymring for at forslaget til ny rammeplan legger opp til for svake sentrale føringer hva gjelder utdanningens form og innhold, som ”kan føre til store forskjeller mellom ulike utdanningssteder, og bidra til at det blir vanskeligere å sikre et likeverdig tilbud av høy kvalitet i barnehagene” (NOU 2012: 1 side 310). For reell oppfyllelse av alle voksnes forpliktelser i henhold til barnekonvensjonen, deriblant knyttet til barns rett til medvirkning og til beskyttelse mot vold og overgrep, er det avgjørende å sikre likeverdig praksis.

Om barns rettigheter

FNs komité for barnets rettigheter har i sine seneste merknader til norske myndigheter¹ anbefalt Norge å videreføre og styrke den systematiske opplæringen av alle yrkesgrupper som arbeider med og for barn. Barnehagepersonell nevnes særskilt. Videre anbefaler komiteen også at fyllestgjørende informasjon om barns rettigheter blir en del av pensum på høyskoler og universiteter for alle profesjoner som har med barn og familier å gjøre, og en del av skolenes læreplaner på alle nivåer. Kunnskapsdepartementet foreslår i et eget kulepunkt under § 2 om læringsutbytte, at kandidaten skal ha ”bred kunnskap om barns rettigheter og om hva som kjennetegner et inkluderende, likestilt, helsefremmende og lærende barnehagemiljø.” Med henvisning til merknadene fra FNs barnekomité, er Redd Barna glade for at kunnskap om barns rettigheter er inkludert i forskriften. Imidlertid mener vi at det bør tydeliggjøres hvordan dette er kunnskap som den enkelte barnehagelærer kan og skal anvende konkret og aktivt i sitt arbeid med barn i barnehagen og deres foreldre/foresatte. Selv om den norske staten står som overordnet ansvarlig for Norges implementering av barnekonvensjonen, påligger det den enkelte voksne å respektere og oppfylle rettighetene til barn man har et ansvar for eller kommer i kontakt med. At kandidaten skal ha kunnskap om ”hva som kjennetegner et inkluderende, likestilt, helsefremmende og lærende barnehagemiljø” bidrar til å dekke deler av barnekonvensjonens bestemmelser, men er ikke uttømmende, og kan også, utilsiktet, virke som en avgrensning av den kunnskapen om barnerettighetene som kandidaten forventes å ha. Redd Barna foreslår på denne bakgrunn følgende tilføyelse i teksten i gjeldende kulepunkt:

- Har bred kunnskap om barns rettigheter *og hvordan respektere og oppfylle barnerettighetene i egen profesjonsutøvelse*, og om hva som kjennetegner et inkluderende, likestilt, helsefremmende og lærende barnehagemiljø.

Om barns rett til medvirkning

Artikkel 12, som slår fast at hvert barn har rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter, og at barnets synspunkter skal tillegges vekt etter alder og modenhet, regnes som ett av fire grunnleggende prinsipper i barnekonvensjonen. I barnehagelovens formålsparagraf heter det at barna ”skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger”. Videre slås fast i § 3 at ”barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet”, at ”barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet” og at ”barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet”. Barnets rett til medvirkning er dermed et grunnleggende prinsipp som skal sikres for alle barn i barnehagen, og som pålegger voksne ansatte en særlig forpliktelse til å legge til rette for at hvert barn blir hørt.

En reell oppfyllelse av barns rett til medvirkning forutsetter at ansatte i barnehagen har tilstrekkelig kunnskap om barns rett til å bli hørt, og kompetanse og ferdigheter som gjør dem i stand til å tilrettelegge for aktiv og reell medvirkning fra alle barn i barnehagen.

¹ http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/rapporter_planer/rapporter/2010/behandling-av-norges-fjerde-rapport-til-.html?id=614175

I NOU 2012: 1 vises det til evalueringen av implementeringen av rammeplan for barnehagen, "Alle teller mer" (Østrem m. fl. 2009). Denne evalueringen peker på at ansatte i barnehager fremhever implementeringen av barns medvirkning som krevende, og mye tyder på at mange oppfatter barns medvirkning på en forenklet måte. Utvalget som står bak NOU 2012: 1 mener det bør vurderes et sterkere fokus på bestemmelsen om barns rett til medvirkning og en større innsats for å oppfylle intensjonene bak bestemmelsen. Utvalget viser videre til at medvirkning forutsetter en voksenrolle i barnehagen der barn møtes med en åpen og respektfull holdning, og der barna ses som kompetente hva gjelder deres egne opplevelser. For utvalget fremstår kompetanse og tilstrekkelig bemanning som særlig viktig for å kunne oppfylle intensjonene i bestemmelsen om barns rett til medvirkning på en god måte.

Redd Barna imøteser inkluderingen av barns medvirkning i forskriftens § 1 om virkeområde og formål, men mener at formålet om at utdanningen skal fremme forståelse av menneskeverd og demokrati, særlig gjennom barns medvirkning og i tråd med verdigrunnlaget i barnehagens formålsbestemmelse i barnehageloven § 1, ikke gjenspeiles i tilstrekkelig grad i de konkrete kravene til læringsutbytte i § 2. Vi mener reell oppfyllelse av dette formålet kun sikres dersom § 2 om læringsutbytte også inkluderer kunnskap og ferdigheter som gjør den enkelte i stand til å oppfylle barnets rett til medvirkning i det daglige virke i barnehagen. Redd Barna er kjent med at flere av kunnskapsområdene i de vedtatte nasjonale retningslinjene for barnehagelærerutdanningen inkluderer krav til kunnskap og ferdigheter som knytter seg til barns medvirkning. Slik vi ser det, er dette ikke et argument for å utelate kunnskap og ferdigheter knyttet til barns medvirkning i læringsutbyttebeskrivelsene i rammeplanen, men snarere et argument for å løfte det inn i forskriften, nettopp fordi det er så vidt grunnleggende og gjennomgående. Vi foreslår derfor at det inkluderes beskrivelser av læringsutbytte både i form av kunnskap og ferdigheter, som ivaretar barnehagelæreres ansvar for å oppfylle barns rett til medvirkning:

Kunnskap:

- Har kunnskap om barns rett til å bli hørt i henhold til FNs konvensjon om barnets rettigheter og om barns rett til medvirkning slik dette er nedfelt i barnehageloven.

Ferdigheter:

- Kan samtale med ulike barn på barnets premisser, aktivt lytte til barn, og vektlegge barns synspunkter i samsvar med alder og modenhet. Kan tilrettelegge for barns medvirkning i beslutningsprosesser i barnehagen.

Om barns rett til beskyttelse mot vold og overgrep

Artikkel 19 i barnekonvensjonen slår fast at partene skal treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barnet mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnyttning, herunder seksuelt misbruk. Av alle meldinger til barnevernet kommer i dag bare fire prosent fra barnehagene. Redd Barna mener denne lave meldingsprosenten gir grunn til å tro at ansatte i barnehagene er tilbakeholdne med å melde bekymringer til barnevernet. Gjennom prosjekter vi selv har gjennomført kjenner vi til at ansatte i barnehager ofte er i tvil om det faktisk er til barnets

beste å melde bekymring til barnevernet. Denne usikkerheten vil kunne medføre at omsorgssvikt, vold og overgrep ikke blir avdekket og at barn ikke får hjelp til rett tid.

I barnehagene ser personalet barna over tid, i mange tilfeller i flere år. De blir godt kjent med både barna og foreldrene/foresatte og har svært gode muligheter for å registrere endringer i atferd som kan skyldes omsorgssvikt, vold eller seksuelle overgrep. Det er av stor betydning at slike saker avdekkes så tidlig som mulig slik at hjelpeapparatet kan komme inn og gi barna den hjelpen de har behov for og rett til. I det daglige virke i barnehagene vil det naturlig være det pedagogiske som står i sentrum for personalets oppmerksomhet. Det er derfor av stor betydning at barnehagelærere har med seg kunnskap og ferdigheter som gjør at de også evner å reflektere over hva som kan være bakenforliggende årsaker til den atferden de observerer hos barna, og at de kan se og gripe inn i forhold til situasjoner der barn kan være utsatte.

I de nasjonale retningslinjene for barnehagelærerutdanning som er vedtatt av rammeplanutvalget inngår følgende kulepunkt under læringsutbytte for kunnskapsområdet samfunn, religion og etikk:

Studenten

- har kunnskap om barns reaksjoner og voksnes ansvar for barn i vanskelige livssituasjoner samt kunnskap om hvordan man kan støtte barn og samarbeide med andre hjelpeinstanser

Redd Barna mener dette kunnskapskravet er av så stor betydning at det bør løftes til selve forskriften. Vi foreslår derfor at kulepunktet ovenfor tas inn i forskriften under § 2 om læringsutbytte.

Med vennlig hilsen

Grete Vandvik
Rådgiver barns rett til å bli hørt

Zoë Øiestad
Rådgiver voldsfeltet

Janne Raanes
Leder Norgesprogrammet

